

زیبایی شناسی

ژان پل سارتر

مترجم

رضا شیرمرز

فهرست

۷	مقدمه مترجم
۱۱	مقدمه مترجم انگلیسی
۱۳	ونیزی منفور
۲۵	پاک دینان ریالتو
۴۵	مردی محصور
۵۵	موش کوری زیر آفتاب
۶۵	نقاشی های «جا کومتی»
۸۱	لاپو جاد، نقاش خود ساخته
۹۹	پیکره های متحرک کالدرو
۱۰۳	در جستجوی مطلق
۱۱۷	تصاویر

ونیزی منفور* نیرنگ‌های جاکوپو^۱

از زندگی او جز چند تاریخ، چند واقعه و همچنین نوشته‌های پراکنده نویسندگان قدیمی، چیزی باقی نمانده است. اما درنگ کنید! شهر ونیز با ما سخن می‌گوید. ونیز، شاهدی عهدشکن و در دوران حیاتش، مهر سکوت بر لب زده، اینک به نجوا درمی‌آید و داستان زندگی تین‌تورتو را به تصویر می‌کشد. تصویری که رنگی از عداوت و کینه‌جویی متقابل میان تین‌تورتو و ونیز را به خود گرفته. شهر «دوج» به محترم‌ترین فرزندش اهانت می‌کند. درباره این نقاش بزرگ، هیچ مطلب جامع و واضحی به جا نمانده و تنها اشاره‌ها و اظهارات پراکنده‌ای به چشم می‌خورد. نفرت و خشم میان تین‌تورتو و هم‌عصرانش، مثل شن ساحل، ناهمگون و بی‌ثبات بود و در پرده‌ای از ابهام قرار داشت. این تضاد و ناسازگاری پنهان، چهره‌ها را به ترش‌رویی و هنرمندان را به طرد یکدیگر وامی‌داشت.

جاکوپو روباستی (تین‌تورتو) همان‌گونه که انتظار می‌رفت، به جنگی

---

* این مقاله در نوامبر سال ۱۹۵۷، تحت عنوان *Le Séquestré de Venice* چاپ شد.
۱. Jacopò Robusti: یا تین‌تورتو (Tintoretto) نقاش ایتالیایی (۱۵۱۸-۱۵۹۴) و هنرمندی از مکتب ونیز که یکی از برجسته‌ترین نقاشان وابسته به جنبش منریسم (mannerism) به شمار می‌آید.

هنرمندها در اوج شهرت از پسری کوچک نمی‌رنجند. در واقع تیسین در پی ترور شخصیت جاکوپو بود و این قتل نفس، ریشه در حسادت او داشت. گویا شهرت ملی، بلای جان تیسین شده بود.

تیسین از بیان صریح انگیزه‌هایش طفره می‌رفت. او سردمدار هنرمندان بود و ابرو در هم می‌کشید و عاقبت در راه روی جاکوپوی کوچک بست تا او را برای همیشه از هنر نقاشی محروم کرده باشد.

چه‌طور ممکن است که نام کودکی معصوم را در لیست سیاه نویسند. کاش می‌دانستیم که جاکوپو چه‌طور در برابر این موانع مقاومت کرد و آن‌ها را از سر راه برداشت. اما بی‌فایده است. در مورد این بخش از زندگی جاکوپو هیچ اطلاعی در دست نیست و در هیچ منبعی سخنی به میان نیامده. بعضی از نویسندگان بر این عقیده‌اند که تین تورتو مستقلاً نقاشی را فراگرفت. ولی آن‌ها بهتر از ما می‌دانند که نقاشی اوایل قرن شانزدهم، مبتنی بر تکنیکی پیچیده و دشوار بود و فراگیری آن نیاز به استاد داشت. نقاشی، مهارتی بود متشکل از مجموعه روش‌های هنری و علمی و مزین به فرمول‌ها و آداب و رسوم تشریفاتی.

هر شاگردی برای رسیدن به مقام استادی باید کارآموزی می‌کرد. سکوت بیوگرافی نویس‌ها حاکی از شرمساری آن‌ها است. آن‌ها نتوانستند برای بدنایم زودریس روباستی دوازده ساله توجیهی پیدا کنند و با این سکوت، عللی تکفیر او را در سن بیست سالگی پنهان ساختند. طی هشت سال، قطعاً جاکوپو در یکی از کارگاه‌های نقاشی و نیز مشغول به کار بوده. حیات جاکوپو، آغاز و پایانی مرموز و مبهم داشت. شاید این خواست تقدیر بود. پس تولد، آینه مرگ شد. دوران جوانی تین تورتو فرا رسید. هر لحظه اشتیاق او برای کسب شهرت و افتخار فزون‌تر می‌شد. در سال ۱۵۳۹، جاکوپوی استاد در کارگاه نقاشی خود رسماً شروع به کار کرد. این نقاش جوان، حالا دیگر صاحب استقلال و شهرت شده بود و سفارش‌دهندگان زیادی داشت. پس

باخته در برابر حریفی قدرتن در داد، از پا درآمد، تسلیم شد و جان باخت. عصاره حیات تین تورتو جنگ است و عصیان. اگر اندکی شمشیر تهمت و افترا را به کناری نهیم، شاید بتوانیم به عمق این دریای پهناور نفوذ کنیم و زندگی او را دقیق‌تر و عمیق‌تر بشناسیم.

جاکوپو در سال ۱۵۱۸ متولد شد. او فرزند یک رنگرز بود. طبق شواهد و نیز، از همان ابتدا دست سرنوشت او را برگزید. در نوجوانی، در حدود سال ۱۵۳۰، در کارگاه «تیسین»^۱ مشغول کارآموزی و شاگردی شد، ولی چند روز بعد، این استاد پنجاه شصت ساله و مشهور به نبوغ او پی برد و بی‌درنگ او را اخراج کرد.

این واقعه در کتاب‌های متعددی نقل شده. وقتی «وازاری»^۲ در سال ۱۵۶۷ این واقعه را نقل می‌کرد، در حدود نیم قرن از حکمرانی تیسین می‌گذشت. تیسین طی این نیم قرن احترام و اعتماد همگان را جلب کرده بود. مطابق عرف زمان، تیسین در کارگاه خود فرمانروای مطلق بود و می‌توانست به راحتی زیردستانش را اخراج کند. این بار هم نوبت جاکوپو بود. اسطوره زرانددود نقاشی ایتالیا، از کودکی بی‌نوا اما نابغه هراسان شد و او را اخراج کرد. ولی جاکوپو هنوز نمی‌دانست که چرا او را اخراج کرده‌اند.

اگر شواهد و مدارک موجود در ونیز را درست تفسیر کنیم و در این راه حساسیت و دقت به خرج دهیم، به نتایج مطلوبی می‌رسیم.

بدخلقی تیسین، شهره عام و خاص بود. در آن هنگام جاکوپو دوازده سال داشت. در این سن، هوش کاملاً آسیب‌پذیر است. حتا خودخواه‌ترین

۱. Titian یا تیزیانو وچلی (Tiziano Vecelli): نقاش ایتالیایی (۱۴۸۷-۱۵۷۶) و پیرو مکتب ونیز. او را پدر نقاشی رنگ روغنی نامیدند. آثار او عبارتند از: ونوس برهنه، مردی با دستکش، جشن میگساری، باکره داغدار، ونوس اوربینو، برگور نهادن بیکر مسیح و ...

۲. Vasari: میورخ، نقاش و معماری ایتالیایی (۱۵۱۱-۱۵۷۴) و از پیشگامان جنبش منریسم. او کتابی به نام «زندگی‌نامه نامدارترین نقاشان، مجسمه‌سازان و معماران» را نوشت که در سال ۱۵۵۰ منتشر شد.